

## *Spis treści*

|                                                                                                                                            |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Wstęp .....                                                                                                                                | 9  |
| Część I. Twórcze i praktyczne aspekty teoretycznej wiedzy pedagogicznej.....                                                               | 11 |
| Metodologia pedagogiki .....                                                                                                               | 13 |
| Badania pedagogiczne.....                                                                                                                  | 16 |
| Literatura.....                                                                                                                            | 18 |
| Metodologia badań pedagogicznych .....                                                                                                     | 19 |
| Literatura.....                                                                                                                            | 22 |
| Poziomy i uwarunkowania rozwoju teoretycznej wiedzy pedagogicznej.....                                                                     | 23 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                                                      | 23 |
| 2. Wyjaśnienia terminologiczne .....                                                                                                       | 23 |
| 3. Poziomy rozwoju teoretycznej wiedzy pedagogicznej.....                                                                                  | 24 |
| 4. Uwarunkowania rozwoju teoretycznej wiedzy pedagogicznej.....                                                                            | 25 |
| 5. Uwagi końcowe .....                                                                                                                     | 26 |
| Teoretyczna wiedza pedagogiczna a nauki filozoficzne .....                                                                                 | 28 |
| Podejście jakościowe w teorii i praktyce edukacyjnej .....                                                                                 | 34 |
| Odrębności i związki teoretycznej wiedzy pedagogicznej i praktyki edukacyjnej..                                                            | 37 |
| 1. Wstęp .....                                                                                                                             | 37 |
| 2. Teoretyczna wiedza pedagogiczna a praktyka edukacyjna .....                                                                             | 37 |
| 3. Odrębności i związki teorii (teoretycznej wiedzy pedagogicznej) i praktyki pedagogicznej (praktyki edukacyjnej).....                    | 39 |
| 4. Pedagogika teoretycznie zorientowana i praktycznie zorientowana a związki teoretycznej wiedzy pedagogicznej z praktyką edukacyjną ..... | 42 |
| 5. Inspiracje rozwoju teoretycznej wiedzy pedagogicznej wpływające z praktyki edukacyjnej.....                                             | 43 |
| 6. Uwagi końcowe .....                                                                                                                     | 44 |
| Nauki pedagogiczne a sytuacja szkoły w dobie globalizacji.....                                                                             | 45 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                                                      | 45 |
| 2. Alternatywy w funkcjonowaniu szkół w dobie globalizacji .....                                                                           | 46 |
| 3. Dylematy w uprawianiu pedagogiki.....                                                                                                   | 48 |
| 4. W stronę pedagogiki konstruktywnej .....                                                                                                | 49 |
| 5. Uwagi końcowe .....                                                                                                                     | 49 |
| Teoretyczna wiedza pedagogiczna w nurcie zmian edukacyjnych .....                                                                          | 50 |
| 1. Wstęp .....                                                                                                                             | 50 |
| 2. Źródła współczesnej teoretycznej wiedzy pedagogicznej .....                                                                             | 51 |
| 3. Teoretyczna wiedza pedagogiczna w dziele inspirowania i przygotowywania zmian edukacyjnych.....                                         | 52 |
| 4. Teoretyczna wiedza pedagogiczna w procesie realizowania zmian edukacyjnych.....                                                         | 53 |
| 5. Teoretyczna wiedza pedagogiczna w etapie szacowania efektów zmian edukacyjnych .....                                                    | 54 |

|                                                                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 6. Zakończenie .....                                                                                               | 55 |
| Poznawcze impulsy rozwoju pedagogiki ogólnej .....                                                                 | 57 |
| 1. Aktualność analiz rozwoju pedagogiki ogólnej w Polsce .....                                                     | 57 |
| 2. Inspirująca rola wartości poznawczych w pedagogice ogólnej .....                                                | 60 |
| 3. Poznawcze impulsy rozwoju pedagogiki ogólnej płynące z badań pedagogicznych .....                               | 61 |
| 4. Inspiracje rozwojowe pedagogiki ogólnej płynące z praktyki pedagogicznej .....                                  | 64 |
| 5. Konkluzje .....                                                                                                 | 64 |
| Metodologiczne uwarunkowania rozwoju pedagogiki szkoły wyższej .....                                               | 66 |
| 1. Uwagi wstępne .....                                                                                             | 66 |
| 2. Pojęcie pedagogiki szkoły wyższej .....                                                                         | 67 |
| 3. Wychowywanie, kształcenie i samokształtowanie studentów .....                                                   | 67 |
| 4. Badania ilościowe i badania jakościowe w pedagogice szkoły wyższej .....                                        | 68 |
| 5. Pedagogika szkoły wyższej jako dyscyplina teoretycznie zorientowana i dyscyplina praktycznie zorientowana ..... | 69 |
| 6. Badawcze inspiracje rozwoju pedagogiki szkoły wyższej .....                                                     | 70 |
| 7. Uwagi końcowe .....                                                                                             | 72 |
| Pedeutologia w perspektywie badawczej pedagogiki .....                                                             | 73 |
| 1. Wstęp .....                                                                                                     | 73 |
| 2. Dziedziny poznania peudeologii i pedagogiki ogólnej .....                                                       | 74 |
| 3. Orientacje na teorię i praktykę .....                                                                           | 75 |
| 4. Orientacje przyrodnicze (społeczne) i humanistyczne .....                                                       | 76 |
| 5. Orientacje na badania empiryczne ilościowe i jakościowe .....                                                   | 77 |
| 6. Orientacje na badania diagnostyczne, eksplanacyjne, historyczne, porównawcze i eksperymentalne .....            | 79 |
| 7. Orientacje na badania z pogranicza .....                                                                        | 79 |
| 8. Zakończenie .....                                                                                               | 80 |
| Naukowa wiedza pedagogiczna w poglądach i ocenie nauczycieli. Analiza porównawcza .....                            | 81 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                              | 81 |
| 2. Metodologia badań .....                                                                                         | 81 |
| 3. Funkcje naukowej wiedzy pedagogicznej według opinii nauczycieli .....                                           | 82 |
| 4. Praktyczna użyteczność naukowej wiedzy pedagogicznej w ocenie nauczycieli .....                                 | 83 |
| 5. Ocena naukowych publikacji pedagogicznych przez nauczycieli .....                                               | 84 |
| 6. Postawy nauczycieli wobec naukowej wiedzy pedagogicznej .....                                                   | 84 |
| 7. Uwagi końcowe .....                                                                                             | 86 |
| Samokształtowanie człowieka – słabo zaznaczony element dziedziny poznania pedagogicznego .....                     | 88 |
| Część II. Dydaktyka ogólna w toku rozwoju naukowego i w wymiarze praktycznej użyteczności .....                    | 93 |
| Dydaktyka ogólna w aspekcie kształcenia i wychowania .....                                                         | 94 |
| Problemy badawcze we współczesnej dydaktyce ogólnej .....                                                          | 97 |
| 1. Dydaktyczne problemy matateoretyczne, metametodologiczne .....                                                  | 97 |

|                                                                                                                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Dydaktyczne problemy teoretyczne .....                                                                                                                     | 98  |
| 3. Dydaktyczne problemy teoretyczno-praktyczne .....                                                                                                          | 99  |
| 4. Dydaktyczne problemy ściśle praktyczne .....                                                                                                               | 100 |
| Impulsy i kierunki rozwoju dydaktyki ogólnej .....                                                                                                            | 102 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                                                                         | 102 |
| 2. Dziedzina poznania współczesnej dydaktyki ogólnej .....                                                                                                    | 102 |
| 3. Impulsy rozwojowe do dydaktyki ogólnej płynące z pedagogiki ogólnej<br>i metodologii badań pedagogicznych oraz nauk pomocniczych dla peda-<br>gogiki ..... | 103 |
| 4. Impulsy rozwojowe płynące do dydaktyki ogólnej z badań specyficznie<br>dydaktycznych .....                                                                 | 104 |
| 5. Impulsy do rozwoju dydaktyki ogólnej płynące z badań z pogranicza<br>dydaktyki i innych nauk .....                                                         | 104 |
| 6. Impulsy do rozwoju dydaktyki ogólnej płynące z praktyki .....                                                                                              | 105 |
| 7. Kierunki i płaszczyzny rozwoju dydaktyki ogólnej .....                                                                                                     | 106 |
| 8. Zakończenie .....                                                                                                                                          | 106 |
| Integracja i różnicowanie w dydaktyce ogólnej .....                                                                                                           | 108 |
| 1. Uwagi wstępne .....                                                                                                                                        | 108 |
| 2. Integracja i różnicowanie w dydaktyce ogólnej jako dyscyplinie naukowej ..                                                                                 | 108 |
| 3. Integracja i różnicowanie w procesie kształcenia jako obiekcie poznania<br>dydaktycznego .....                                                             | 110 |
| 4. Integracja i różnicowanie w środowisku naukowym dydaktyków ogólnych                                                                                        | 111 |
| 5. Uwagi końcowe .....                                                                                                                                        | 112 |
| Edukacyjne wyzwania a teoria kształcenia .....                                                                                                                | 113 |
| Tendencje w teorii i praktyce kształcenia szkolnego .....                                                                                                     | 116 |
| Dialog w dydaktyce ogólnej i praktyce kształcenia .....                                                                                                       | 123 |
| 1. Wstęp .....                                                                                                                                                | 123 |
| 2. Istota dialogu i jego cechy konstytutywne .....                                                                                                            | 123 |
| 3. Warunki skuteczności dialogu .....                                                                                                                         | 124 |
| 4. Dialog a teoria kształcenia .....                                                                                                                          | 124 |
| 5. Dialog a metodologia badań dydaktycznych .....                                                                                                             | 125 |
| 6. Dialog w praktyce kształcenia .....                                                                                                                        | 126 |
| 7. Uwagi końcowe .....                                                                                                                                        | 127 |
| Literatura .....                                                                                                                                              | 127 |
| Wartości dialogu w edukacji .....                                                                                                                             | 129 |
| Dydaktyczne kreowanie „edukacji jutra” .....                                                                                                                  | 134 |
| Metoda badawcza w procesie kształcenia .....                                                                                                                  | 139 |
| Samodzielność poznawcza nauczycieli i uczniów w procesie kształcenia .....                                                                                    | 141 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                                                                         | 141 |
| 2. Współczesne pojmowanie dydaktyki ogólnej i kształcenia .....                                                                                               | 141 |
| 3. Samodzielność poznawcza nauczycieli .....                                                                                                                  | 142 |
| 4. Samodzielność poznawcza uczniów .....                                                                                                                      | 143 |
| 5. Uwagi końcowe .....                                                                                                                                        | 144 |
| Obszary wiedzy nauczycieli klas początkowych .....                                                                                                            | 146 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                                                                                                         | 146 |

|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Wiedza ogólna .....                                                    | 146 |
| 3. Wiedza merytoryczna (przedmiotowa) .....                               | 147 |
| 4. Wiedza metodyczna.....                                                 | 148 |
| 5. Wiedza metodologiczna .....                                            | 149 |
| 6. Uwagi końcowe.....                                                     | 150 |
| Nauczyciel jako badacz pedagogiczny.....                                  | 152 |
| 1. Wprowadzenie .....                                                     | 152 |
| 2. Nauczyciel jako badacz przyrodniczy (społeczny).....                   | 153 |
| 3. Nauczyciel jako badacz humanistyczny .....                             | 155 |
| 4. Wnioski końcowe .....                                                  | 156 |
| Uwarunkowania postaw badawczych nauczycieli w procesie dydaktycznym ..... | 158 |
| Literatura .....                                                          | 163 |
| Innowacje dydaktyczne.....                                                | 164 |
| Zakończenie .....                                                         | 167 |